Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
DEANA SPIELMANNA
od 6. ožujka 2025. [1]

Predmet C-582/23 [Wiszkier] [i]

R. S.
uz sudjelovanje:
C. S. A.,
P. C., u svojstvu stečajnog upravitelja osoba R. S. i M. S.,
M. K., u svojstvu stečajnog upravitelja društva G. S. A. u stečaju
J. J.,
M. G.

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (Općinski sud gradske četvrti Centar u Łódźu, Poljska))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita potrošača – Direktiva 93/13/EEZ – Nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima – Članak 6. stavak 1. – Članak 7. stavak 1. – Ovlasti i obveze nacionalnog suda – Hipotekarni kredit indeksiran u stranoj valuti koji može sadržavati nepoštene odredbe – Stečajni postupak – Ispitivanje po službenoj dužnosti koje stečajni sud provodi u pogledu postojanja nepoštenih odredbi i mogućnost određivanja privremenih mjera”

1. Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 6. stavka 1. i članka 7. stavka 1. Direktive 93/13/EEZ [2].

2. Zahtjev je podnesen u okviru spora proizašlog iz stečajnog postupka između osobe R. S., potrošača u osobnom stečaju, i njegovih vjerovnika, među kojima je i banka G. spółka akcyjna sa sjedištem u W.-u (u daljnjem tekstu: banka G.), u pogledu utvrđivanja plana otplate vjerovnicima.

3. Od Suda se traži da razmotri problematiku ovlasti nacionalnog suda da po službenoj dužnosti ispita eventualnu nepoštenost odredbi ugovora o hipotekarnom kreditu indeksiranom u stranoj valuti koji su sklopili stečajni dužnik i banka G., kao i da po potrebi odredi privremene mjere radi zaštite prava koja se Direktivom 93/13 dodjeljuju potrošaču.

[1] Izvorni jezik: francuski

[i] Naziv ovog predmeta je izmišljen. On ne odgovara stvarnom imenu nijedne stranke u postupku.

[2] Direktiva Vijeća od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24. i ispravak SL 2024./90009, L)

4. Iako je ta problematika poznata Sudu, ovaj predmet obilježavaju određene posebnosti. Zahtjev za prethodnu odluku podnio je, u okviru stečajnog postupka koji se odnosi na fizičke osobe koje ne obavljaju gospodarsku djelatnost, sud (stečajni sud) koji na temelju popisa tražbina koji je potvrdilo drugo sudsko tijelo (stečajni sudac) treba utvrditi plan otplate vjerovnicima ili utvrditi da su sredstva koja su već prikupljena u stečajnoj masi dostatna za podmirivanje svih dugova.

Pravni okvir

Pravo Unije

5. Članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 glasi kako slijedi:

„Države članice utvrđuju da nepoštene odredbe upotrijebljene u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem nisu obvezujuće za potrošača, kako je predviđeno nacionalnim pravom, te da ugovor i dalje obvezuje stranke na temelju tih odredaba ako može i dalje važiti bez tih nepoštenih odredaba.”

6. Člankom 7. stavkom 1. te direktive predviđa se:

„U interesu potrošača i tržišnih konkurenata države članice osiguravaju da postoje primjerena i djelotvorna sredstva za sprečavanje stalnog korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koji prodavatelji robe i pružatelji usluga sklapaju s potrošačima.”

Poljsko pravo

Zakon o stečaju

7. Stečajni postupak uređen je ustawom z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (Zakon o stečaju od 28. veljače 2003., Dz. U. iz 2019., poz. 498., kako je izmijenjen, u daljnjem tekstu: Zakon o stečaju).

8. U skladu s člankom 2. stavkom 2. Zakona o stečaju, postupak koji je uređen tim zakonom vodi se protiv fizičkih osoba koje ne obavljaju gospodarsku djelatnost kako bi se omogućio otpust duga stečajnog dužnika koji nije podmiren u stečajnom postupku i kako bi se, koliko je to moguće, u što većoj mjeri namirile tražbine vjerovnikâ.

9. Člankom 61. navedenog zakona određuje se da od dana proglašenja stečaja imovina stečajnog dužnika postaje stečajna masa koja služi namirenju njegovih vjerovnika. Usto, u skladu s člankom 62. istog zakona, stečajna masa obuhvaća imovinu koju je stečajni dužnik posjedovao na dan proglašenja stečaja i imovinu koju je stekao tijekom stečajnog postupka, podložno iznimkama predviđenima u člancima 63. do 67.a Zakona o stečaju. Tako iz članka 63. stavka 1. točke 2. tog zakona osobito proizlazi da stečajna masa ne obuhvaća onaj dio primitaka stečajnog dužnika koji se ne može ovršiti.

10. U skladu s člankom 152. stavcima 1. do 3. Zakona o stečaju, stečajni sudac treba voditi stečajni postupak, nadzirati radnje stečajnog upravitelja, odrediti za koje je radnje stečajnog upravitelja potrebna suglasnost stečajnog suca ili odbora vjerovnika i utvrditi povrede koje je počinio stečajni

upravitelj. Stečajni sudac obavlja i druge radnje utvrđene tim zakonom. Stečajni sudac i stečajni upravitelj mogu međusobno komunicirati o pitanjima koja se odnose na stečajni postupak, izravno i sredstvima izravne komunikacije na daljinu, osobito telefonom, telefaksom ili elektroničkom poštom.

11. Člankom 154. navedenog zakona određuje se da stečajni sudac u okviru svojeg djelovanja ima prava i dužnosti suda i predsjednika suda.

12. U članku 236. Zakona o stečaju navodi se:

„1. Vjerovnik koji ima tražbinu na osobnoj imovini stečajnog dužnika i namjerava sudjelovati u stečajnom postupku, dužan je, kad je potrebno utvrditi njegovu tražbinu, prijaviti tu tražbinu stečajnom sucu u roku utvrđenom u rješenju o proglašenju stečaja.

2. Vjerovnik također ima pravo prijaviti tražbinu kad je ona osigurana hipotekom, zalogom, s predajom ili bez predaje u posjed, pravom prvenstva državne blagajne, hipotekom na brodu ili bilo kojim drugim upisom u zemljišne knjige ili registar plovila. Ako vjerovnik ne prijavi te tražbine, one će se po službenoj dužnosti upisati na popis tražbina.

3. Stavak 2. primjenjuje se *mutatis mutandis* na tražbine osigurane hipotekom, zalogom, s predajom ili bez predaje u posjed, pravom prvenstva državne blagajne ili hipotekom na brodu na imovinu koja je dio stečajne mase, ako stečajni dužnik nije dužnik u pogledu svoje osobne imovine i ako vjerovnik namjerava potraživati svoje tražbine na opterećenu imovinu u okviru stečajnog postupka.

4. Odredbe ovog članka koje se odnose na tražbine primjenjuju se na druge dugove koje treba podmiriti iz stečajne mase.”

13. U skladu s člankom 241. Zakona o stečaju, ako prijava tražbine ispunjava određene uvjete u pogledu identifikacije i informacija koji su detaljno navedeni u drugim člancima tog zakona, stečajni sudac odmah, a najkasnije u roku od petnaest dana, dostavlja presliku prijave stečajnom upravitelju.

14. Člankom 243. navedenog zakona predviđa se da stečajni upravitelj provjerava je li prijavljena tražbina potkrijepljena računima ili drugim dokumentima stečajnog dužnika ili pak upisima u zemljišne knjige ili druge registre te traži od stečajnog dužnika da u određenom roku dostavi izjavu u kojoj navodi priznaje li tražbinu. Člankom 244. tog zakona određuje se da, nakon isteka roka za prijavu tražbina i provjere prijavljenih tražbina, stečajni upravitelj odmah sastavlja popis tražbina, a najkasnije dva mjeseca od isteka roka za prijavu tražbina.

15. U skladu s člankom 245. stavcima 2. i 4. Zakona o stečaju, ako stečajni upravitelj u cijelosti ili djelomično odbije prijave nekog vjerovnika, za to navodi obrazloženje u posebnom odjeljku. To obrazloženje uključuje navođenje činjenica koje su dovele do tražbine i povezanih dokumenata. Stečajni upravitelj na popis tražbina po potrebi uključuje i izjavu stečajnog dužnika i obrazloženje ili napomenu da taj dužnik nije dao takvu izjavu ni povezano obrazloženje.

16. U skladu s člankom 255. stavkom 2. Zakona o stečaju, objavljuje se datum dostave popisa. U skladu s člankom 256. tog zakona, stečajni dužnik ima pravo u roku od dva tjedna od objave popisa tražbina podnijeti prigovor stečajnom sucu ako nacrt popisa nije u skladu s njegovim

zahtjevima ili izjavama. Iz tog članka proizlazi i da, ako stečajni dužnik nije podnio izjavu kad se od njega to zatražilo, prigovor može podnijeti samo ako dokaže da je nije podnio zbog razloga neovisnih o njegovoj volji.

17. U skladu s člankom 260. stavkom 2. navedenog zakona, u slučaju nepodnošenja prigovora, stečajni sudac potvrđuje popis tražbina nakon isteka roka za podnošenje prigovora.

18. Iz članka 261. istog zakona proizlazi da stečajni sudac može po službenoj dužnosti izmijeniti popis tražbina ako utvrdi da su na njega upisane tražbine koje uopće ili djelomično ne postoje ili da na njemu nedostaju tražbine koje bi tamo trebale biti navedene; u tom se članku također utvrđuje da se rješenje o izmjeni popisa objavljuje po službenoj dužnosti i da se protiv tog rješenja može podnijeti pravni lijek.

19. U članku 264. Zakona o stečaju navodi se, u njegovim stavcima 1. do 3., da nakon završetka stečajnog postupka ili u slučaju obustave postupka izvadak iz popisa tražbina koji je potvrdio stečajni sudac, a na kojem se navodi tražbina i iznos koji je na temelju nje primio vjerovnik, predstavlja ovršnu ispravu na koju se može pozvati protiv stečajnog dužnika. Stečajni dužnik može zatražiti da se utvrdi nepostojanje ili manja vrijednost tražbine na popisu tražbina ako prijavljenu tražbinu nije priznao u stečajnom postupku i ako u odnosu na njega još nije donesena pravomoćna sudska odluka. Nakon stavljanja potvrde o ovršnosti na izvadak iz popisa tražbina, stečajni dužnik može tvrditi da tražbina navedena na popisu tražbina ne postoji ili ima manju vrijednost, i to podnošenjem pravnog lijeka za sprečavanje izvršenja ovršne isprave.

20. Člankom 491.[14] stavcima 1. do 3. Zakona o stečaju predviđa se da, nakon provedbe konačnog plana raspodjele i ako zbog nedostatnosti imovine stečajnog dužnika nije utvrđen plan raspodjele, sud nakon potvrde popisa tražbina i nakon što sasluša stečajnog dužnika, stečajnog upravitelja i vjerovnike utvrđuje plan otplate vjerovnicima. Ako osobna situacija stečajnog dužnika jasno upućuje na to da on nije u mogućnosti izvršiti nikakvo plaćanje u okviru plana otplate vjerovnicima, sud proglašava otpust duga stečajnog dužnika a da pritom ne utvrđuje plan otplate vjerovnicima. Rješenje stečajnog suda o utvrđivanju plana otplate vjerovnicima ili otpustu duga stečajnog dužnika bez utvrđivanja plana otplate vjerovnicima dostavlja se vjerovnicima te se protiv njega može podnijeti pravni lijek. Postupak završava kad to rješenje postane pravomoćno.

21. Člankom 491.[15] Zakona o stečaju određuje se, u njegovim stavcima 1. i 4., da sud u rješenju o utvrđivanju plana otplate vjerovnicima pojašnjava u kojoj je mjeri i kojem roku, koji ne smije biti dulji od 36 mjeseci, stečajni dužnik dužan otplatiti dugove koje je priznao na popisu tražbina, a koji nisu podmireni tijekom postupka na temelju planova raspodjele, i koji će se dio dugova stečajnog dužnika dospjelih prije datuma proglašenja stečaja otpustiti nakon provedbe plana otplate vjerovnicima. Sud ne obvezuje stajalište stečajnog dužnika o uvjetima plana otplate vjerovnicima. Kako bi utvrdio plan otplate vjerovnicima, sud uzima u obzir dohodovnu sposobnost stečajnog dužnika, potrebu da stečajni dužnik i osobe koje uzdržava imaju dostatna sredstva za život, što uključuje njihove potrebe u pogledu stanovanja, iznos nepodmirenih tražbina i stvarnu mogućnost da ih podmiri naknadno.

Zakonik o radu

22. Člankom 87. ustawe z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Zakon od 26. lipnja 1974. o Zakoniku o radu, Dz. U. iz 2022., poz. 1510., kako je izmijenjen) predviđa se, među ostalim, da se, u slučaju ovrhe drugih potraživanja ili naknade koja se odnosi na novčane predujmove poslodavca za pokrivanje poslovnih troškova, odbici mogu izvršiti do polovice plaće.

Činjenice, glavni postupak, prethodna pitanja i postupak pred Sudom

23. Osoba R. S. sklopila je 30. ožujka 2007. sa svojom suprugom i drugim dvjema fizičkim osobama ugovor o hipotekarnom kreditu indeksiranom u švicarskim francima (CHF) u banci G., u iznosu od 489 821,63 poljska zlota (PLN) (otprilike 126 673 eura) i na razdoblje od 360 mjeseci. Nakon indeksacije kredita, zajmoprimci su se obvezali da će banci G. vratiti iznos od 211 952,23 švicarska franka (CHF) (otprilike 130 456 eura) [3].

24. Rješenjem od 15. listopada 2019. Sąd Rejonowy dla Łodzi–Śródmieścia w Łodzi (Općinski sud gradske četvrti Centar u Łódźu, Poljska), XIV. trgovački odjel za stečaj i restrukturiranje, proglasio je osobni stečaj osobe R. S. Određen je stečajni upravitelj, osoba P. C., kao i stečajni sudac.

25. Nakon toga je stečajni upravitelj sastavio popis tražbina, koji je stečajni sudac potvrdio rješenjem od 26. travnja 2021. Na taj je popis uključena tražbina banke G. na temelju ugovora o kreditu o kojem je riječ. Osoba R. S. priznala je sve tražbine i nije podnijela nikakav prigovor na navedeni popis. Isto tako, stečajni sudac nije proveo nikakvu izmjenu tog popisa po službenoj dužnosti.

26. Stečaj banke G. proglašen je 20. srpnja 2023. i postupak se dalje vodi s njezinim stečajnim upraviteljem.

27. U trenutačnoj je fazi stečajnog postupka na Sądu Rejonowom dla Łodzi–Śródmieścia w Łodzi (Općinski sud gradske četvrti Centar u Łódźu), odnosno sudu koji je uputio zahtjev, da na temelju sastavljenog popisa tražbina utvrdi plan otplate vjerovnicima osobe R. S. s obzirom na njezinu dohodovnu sposobnost i iznos nepodmirenih dugova ili da utvrdi da su sredstva koja su već prikupljena u stečajnoj masi dovoljna da se pokriju svi njezini dugovi, tako da plan otplate nije potreban.

28. Međutim, sud koji je uputio zahtjev smatra da ugovor o kreditu na kojem se temelje tražbine banke G. sadržava nepoštene odredbe koje mogu dovesti do ništavosti tog ugovora i ističe da taj aspekt prethodno nisu provjerili ni stečajni upravitelj ni stečajni sudac. Stoga je moguće da su vjerovnici te banke već namireni [4].

29. Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, iako je stečajni dužnik priznao sve tražbine, iz spisa stečajnog postupka ne proizlazi da je bio obaviješten o mogućoj nepoštenosti odredbi ugovora o kreditu o kojem je riječ, niti da je svjesno izjavio da ne traži zaštitu koja mu se dodjeljuje Direktivom 93/13. Suprotno tomu, nakon zatvaranja rasprave pred tim sudom pravni zastupnik stečajnog dužnika, koji ga zastupa od 3. studenoga 2022., podnio je dopis u kojem je naveo da bi taj ugovor mogao biti ništav zbog postojanja nepoštenih odredbi i da bi se stoga iznosi koje treba vratiti mogli smanjiti.

30. Sud koji je uputio zahtjev navodi da je u stečajnim postupcima teško utvrditi koje je tijelo odgovorno za eventualno ispitivanje moguće nepoštenosti ugovornih odredbi na kojima se temelje tražbine prijavljene u okviru stečajnog postupka. Naime, stečajni upravitelj prosljeđuje popis tražbina stečajnom sucu, koji načelno ne preispituje njegov meritum. Točno je da stečajni

[3] Prema deviznom tečaju od 30. ožujka 2007.

[4] Sud koji je uputio zahtjev istaknuo je da, u slučaju poništenja ugovora o kreditu o kojem je riječ, dug prema banci G. ne bi prelazio iznos od 489 821,63 poljska zlota (PLN) (otprilike 126 673 eura). Dodao je da je u tijeku i stečajni postupak protiv druge dvije osobe s kojima je osoba R. S. sklopila taj ugovor o kreditu i da je banka G. taj iznos dobila prodajom nedjeljive polovice udjela u nekretnini o kojoj je riječ.

sudac ima mogućnost izmijeniti popis tražbina po službenoj dužnosti. Međutim, ako stečajni dužnik ili vjerovnici nisu podnijeli prigovore ili ako stečajni sudac nije postupio po službenoj dužnosti, navedeni popis obvezuje stečajni sud nakon što ga se potvrdi.

31. Tako se primjenjivim odredbama nacionalnog prava stečajnom sudu ne omogućuje da prilikom utvrđivanja plana otplate vjerovnicima sam provjeri nepoštenost ugovornih odredbi. Može samo prekinuti postupak i uputiti pitanje stečajnom sucu, koji je u nacionalnom pravu ovlašten po službenoj dužnosti izmijeniti popis tražbina.

32. Međutim, tijekom cijelog tog postupka i sve dok rješenje stečajnog suda kojim se utvrđuje plan otplate vjerovnicima ne postane pravomoćno, u stečajnu masu i dalje se uplaćuju automatski odbici od plaće stečajnog dužnika. U ovom se slučaju od trenutka proglašenja stečaja automatski odbija 50 % plaće stečajnog dužnika radi uplate u stečajnu masu, tako da mu nakon odbitka ostaje 3500 poljskih zlota (otprilike 754 eura)[5], a eventualni višak može mu se predati tek nakon okončanja stečajnog postupka.

33. Usto, nacionalnim se pravom ni stečajnom sudu ni stečajnom sucu ne omogućuje da na bilo koji način prilagode iznos tih odbitaka. Samo stečajni sud, u slučaju utvrđivanja plana otplate vjerovnicima, može uzeti u obzir osobnu situaciju stečajnog dužnika, njegove financijske potrebe i potrebe njegove uže obitelji te odlučiti da mjesečni iznos koji treba namijeniti otplati dugova nakon završetka postupka po potrebi treba biti manji od iznosa odbitaka od njegove plaće.

34. Međutim, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, s jedne strane, upućivanje pitanja o nepoštenosti ugovornih odredbi stečajnom sucu dovodi do kašnjenja u razmatranju predmeta jer sud na raspravi zakazanoj radi utvrđivanja plana otplate vjerovnicima obično već raspolaže svim potrebnim informacijama za ocjenu tog pitanja. Osim toga, odluka o provedbi takve izmjene prepušta se stečajnom sucu, a protiv rješenja koje on donosi u tom pogledu može se podnijeti pravni lijek pred stečajnim sudom.

35. S druge strane, stečajni dužnik tvrdio je da iznos plaće koji zadržava nakon odbitka nije dostatan da zadovolji svoje potrebe i potrebe svoje obitelji.

36. U tim okolnostima sud koji je uputio zahtjev smatra da se stečajnog dužnika može odvratiti od toga da traži zaštitu koja proizlazi iz Direktive 93/13. Ako je ne traži, stečajni sud može u odnosu na njega brže utvrditi plan otplate s obzirom na njegove potrebe i potrebe njegove uže obitelji, što je vjerojatno povezano s povratom iznosa manjih od onih koji su se do sada odbili od njegove plaće. Međutim, to znači da se prihvaća činjenica da popis tražbina uključuje cijelu tražbinu banke G.

37. U tim je okolnostima Sąd Rejonowy dla Łodzi–Śródmieścia w Łodzi (Općinski sud gradske četvrti Centar u Łódźu) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive [93/13] tumačiti na način da im se protivi nacionalni propis kojim se predviđa da stečajni sud obvezuje popis tražbina koji je potvrdio stečajni sudac u stečajnom postupku, što onemogućuje da stečajni sud koji donosi odluku kojom se završava postupak ocjenjuje nepoštenost ugovornih odredbi?

[5] Prema deviznom tečaju od 20. rujna 2023.

2. Treba li članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive [93/13] tumačiti na način da im se protivi nacionalni propis kojim se ne dopušta određivanje privremenih mjera u stečajnom postupku i stoga može odvratiti potrošače od toga da koriste zaštitu koja im se dodjeljuje tom direktivom?"

38. Pisana očitovanja podnijeli su poljska vlada, stečajni upravitelj banke, stečajni upravitelj stečajnog dužnika i Europska komisija. Poljska vlada, stečajni upravitelj banke i Komisija također su iznijeli svoja usmena očitovanja na javnoj raspravi koja se održala 14. studenoga 2024.

Analiza

39. Srž problema koji je sud koji je uputio zahtjev istaknuo u okviru ovog predmeta proizlazi iz činjenice da, kao prvo, s obzirom na odvijanje stečajnog postupka koji se odnosi na fizičke osobe koje ne obavljaju gospodarsku djelatnost, popis tražbina - nakon što ga stečajni sudac koji je i sam sudsko tijelo potvrdi rješenjem i nakon što se postupak nastavi pred stečajnim sudom - obvezuje stečajni sud.

40. Naime, iako stečajni upravitelj načelno ispituje meritum tražbina i iako stečajni sudac ima ovlast njihova preispitivanja i izmjene popisa tražbina po službenoj dužnosti, on to nije dužan učiniti. Tako je sud koji je uputio zahtjev naveo da stečajni sudac obično samo formalno ispituje prijavljene tražbine[6]. U svakom slučaju, u ovom se predmetu ne osporava da stečajni upravitelj i stečajni sudac nisu ispitali ugovor o hipotekarnom kreditu koji su sklopili stečajni dužnik i banka G. s gledišta zaštite od nepoštenih odredbi koja se dodjeljuje Direktivom 93/13.

41. U fazi utvrđivanja plana otplate vjerovnicima, stečajni sud koji po službenoj dužnosti ili na zahtjev potrošača izrazi dvojbu u pogledu nepoštenosti ugovornih odredbi na kojima se temelji tražbina prijavljena u okviru stečajnog postupka ne može ocijeniti nepoštenost tih odredbi ni slijedom toga izmijeniti popis tražbina čak ni ako se prethodno nije provelo takvo ispitivanje.

42. Suprotno tomu, stečajni sud može prekinuti postupak i uputiti pitanje o nepoštenosti tih ugovornih odredbi stečajnom sucu s obzirom na to da je on ovlašten po službenoj dužnosti izmijeniti popis tražbina. Protiv rješenja koje nakon tog upućivanja pitanja donosi stečajni sudac može se podnijeti pravni lijek pred stečajnim sudom. Međutim, takva izmjena popisa tražbina prepušta se ocjeni stečajnog suca s obzirom na to da ga u tom pogledu ne obvezuje stajalište stečajnog suda.

43. Kao drugo, tijekom cijelog stečajnog postupka ne može se donijeti nikakva privremena mjera kojom bi se po potrebi prilagodio iznos plaće stečajnog dužnika koji se odbija.

44. Upravo je u tom kontekstu sud koji je uputio zahtjev uputio dva prethodna pitanja, koja ću razmotriti uzastopno i pritom dati pregled općih načela utvrđenih u sudskoj praksi Suda, koji je u više navrata imao priliku razmatrati pitanje ispitivanja nepoštenosti ugovornih odredbi po službenoj dužnosti, kao i, u manjoj mjeri, pitanje donošenja privremenih mjera u kontekstu zaštite potrošača.

[6] Valja napomenuti da je poljska vlada na raspravi potvrdila da, iako stečajni sudac može zatražiti spis od stečajnog upravitelja i prikupiti dokaze, on ga ne dobiva po službenoj dužnosti i ne čini to automatski.

Prvo prethodno pitanje, koje se odnosi na ispitivanje nepoštenosti ugovornih odredbi po službenoj dužnosti

45. S obzirom na obrazloženje suda koji je uputio zahtjev, kako proizlazi iz zahtjeva za prethodnu odluku, i na srž problema kako je navedena u točkama 39. do 42. ovog mišljenja, kako bi se sudu koji je uputio zahtjev pružio koristan odgovor, predlažem da se prvo prethodno pitanje preoblikuje[7] na način da Sud ocijeni treba li članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 tumačiti na način da im se protivi nacionalni propis kojim se u stečajnom postupku predviđa da popis tražbina - nakon što ga sudsko tijelo potvrdi i nakon što se postupak nastavi pred stečajnim sudom - obvezuje stečajni sud, tako da on ne može ocijeniti nepoštenost ugovornih odredbi ni slijedom toga izmijeniti navedeni popis, nego po potrebi treba prekinuti postupak i tom sudskom tijelu uputiti pitanje o eventualnoj nepoštenosti tih odredbi.

46. Najprije podsjećam na to da se sustav zaštite uspostavljen Direktivom 93/13 temelji na ideji da se potrošač nalazi u slabijem položaju u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluga kako u pogledu pregovaračke snage tako i u pogledu razine obaviještenosti, što je položaj koji vodi do pristanka na uvjete koje je prodavatelj robe ili pružatelj usluga prethodno sastavio, bez mogućnosti utjecaja na njihov sadržaj[8].

47. S obzirom na takav slabiji položaj, člankom 6. stavkom 1. Direktive 93/13 predviđa se da nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošača[9]. Usto se člankom 7. stavkom 1. te direktive, u vezi s njezinom dvadeset četvrtom uvodnom izjavom, državama članicama nalaže da predvide primjerena i djelotvorna sredstva za sprečavanje korištenja nepoštenih odredbi u potrošačkim ugovorima.

48. Osim toga, Sud je naglasio da položaj nejednakosti potrošača u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluge ne može se nadoknaditi pozitivnom intervencijom nacionalnog suda pred kojim se vodi postupak, nezavisnom od samih ugovornih strana[10]. Tako je odlučio, uključujući u kontekstu postupka u slučaju nesolventnosti, da je nacionalni sud u okviru svojih dužnosti dužan po službenoj dužnosti ocijeniti nepoštenost ugovorne odredbe koja je obuhvaćena područjem primjene Direktive 93/13 i time ispraviti neravnotežu između potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluga čim raspolaže potrebnim pravnim i činjeničnim elementima[11].

7 Prema ustaljenoj sudskoj praksi, u okviru postupka suradnje između nacionalnih sudova i Suda uspostavljenog člankom 267. UFEU-a, dužnost je Suda da nacionalnom sudu pruži koristan odgovor koji će mu omogućiti odlučivanje o sporu koji se pred njim vodi. U tom smislu, Sud će po potrebi preoblikovati pitanja koja su mu postavljena (vidjeti presudu od 16. srpnja 2020., Caixabank i Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 i C-259/19, EU:C:2020:578, t. 46.).

8 Vidjeti osobito presude od 15. lipnja 2023., Bank M. (Posljedice poništenja ugovora) (C-520/21, EU:C:2023:478, t. 54. i navedena sudska praksa) i od 11. travnja 2024., Air Europa Líneas Aéreas (C-173/23, EU:C:2024:295, t. 27. i navedena sudska praksa).

9 Riječ je o odredbi s obvezujućim učinkom kojoj je cilj zamijeniti formalnu ravnotežu koju ugovor uspostavlja između prava i obveza ugovaratelja stvarnom ravnotežom koja će između njih ponovno uspostaviti jednakost. Vidjeti u tom pogledu osobito presude od 11. travnja 2024., Air Europa Líneas Aéreas (C-173/23, EU:C:2024:295, t. 28. i navedena sudska praksa) i od 17. srpnja 2014., Sánchez Morcillo i Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, t. 23. i navedena sudska praksa).

10 Vidjeti presude od 21. travnja 2016., Radlinger i Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, t. 53. i navedena sudska praksa) i od 14. prosinca 2023., Getin Noble Bank (Rok zastare tužbi za povrat) (C-28/22, EU:C:2023:992, t. 78. i navedena sudska praksa).

11 Vidjeti osobito presude od 4. lipnja 2009., Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, t. 35.); od 14. ožujka 2013., Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, t. 46.); od 30. travnja 2014., Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, t. 34.) i od 17. srpnja 2014., Sánchez Morcillo i Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, t. 24.) te presudu od 21. travnja 2016., Radlinger i Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, t. 59.), u kojima je Sud osobito zaključio da se članku 7. stavku 1. Direktive 93/13 protivi nacionalni propis, poput onog o kojem je bila riječ, kojim je propisano da u stečajnom postupku, s jedne strane, sud pred kojim se vodi taj postupak ne može po službenoj dužnosti ispitati eventualnu nepoštenost ugovornih odredbi na kojima se temelje tražbine koje su prijavljene u okviru tog postupka, čak i u slučaju kada taj sud raspolaže potrebnim pravnim i činjeničnim elementima.

49. Kao što je to Sud mogao pojasniti u pogledu nacionalnih ovršnih postupaka, poput postupaka na temelju hipoteke [12], na nacionalni stečajni postupak primjenjuju se zahtjevi koji proizlaze iz sudske prakse Suda, a kojima se nastoji osigurati djelotvorna zaštita potrošača.

50. Osim toga, nacionalni sud na temelju članka 6. stavka 1. Direktive 93/13 treba izvesti sve zaključke koji u skladu s nacionalnim pravom proizlaze iz utvrđenja nepoštenosti odredbe kako bi se osiguralo da ta odredba nije obvezujuća za potrošača o kojem je riječ, što uključuje izuzimanje iz primjene odredbe koju se smatra nepoštenom kako ona ne bi imala obvezujuće učinke na tog potrošača i kako bi se u odnosu na njega uspostavila pravna i činjenična situacija u kojoj bi se nalazio da nije bilo te odredbe [13].

51. Iz ustaljene sudske prakse proizlazi i da, u nedostatku odredbi Unije u tom području, unutarnji pravni sustav svake države članice treba, na temelju načela postupovne autonomije, odrediti nadležne sudove i postupovna pravila za pravna sredstva namijenjena zaštiti prava koja pravni subjekti izvode iz prava Unije. Slijedom navedenoga, ta postupovna pravila ne smiju biti nepovoljnija od onih koja se odnose na slična pravna sredstva u nacionalnom pravu (načelo ekvivalentnosti) niti u praksi onemogućiti ili pretjerano otežati korištenje pravima koja priznaje pravni poredak Unije (načelo djelotvornosti) [14].

52. U ovom slučaju iz informacija koje je dostavio sud koji je uputio zahtjev ne proizlazi da se relevantno poljsko zakonodavstvo primjenjuje različito ovisno o tome odnosi li se spor na prava koja se izvode iz nacionalnog prava ili prava koja se izvode iz prava Unije, tako da će se analiza u nastavku odnositi isključivo na usklađenost nacionalnog propisa o kojem je riječ s načelom djelotvornosti.

53. Kad je riječ o načelu djelotvornosti, iz sudske prakse Suda proizlazi da svaki slučaj u kojem se postavi pitanje onemogućuje li neka nacionalna procesnopravna odredba ili pretjerano otežava ostvarivanje prava koja pojedincima dodjeljuje pravni poredak Unije treba ispitati uzimajući u obzir položaj te odredbe u cjelokupnom postupku, tijek postupka i njegove posebnosti gledano u cjelini, kao i, po potrebi, načela na kojima se temelji nacionalni pravni sustav, kao što su zaštita prava obrane, načelo pravne sigurnosti i dobro odvijanje postupka [15].

54. Upravo ću s obzirom na ta razmatranja najprije ispitati pitanje vraćanja predmeta stečajnom sucu na ocjenu nepoštenosti ugovornih odredbi s obzirom na članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13. Zatim ću odgovoriti na određene argumente koje su u biti iznijeli stečajni upravitelj banke i stečajni upravitelj stečajnog dužnika, prema kojima je stečajni dužnik tijekom stečajnog postupka imao priliku pozvati se na nepoštenost odredbi u ugovoru o kreditu o kojem je riječ, tako da bi trebalo smatrati da je bio potpuno pasivan, odnosno da je svjesno odustao od pozivanja na zaštitu koja mu se dodjeljuje Direktivom 93/13. Naposljetku ću Sudu predložiti odgovor na prvo prethodno pitanje s obzirom na sve navedene elemente i s obzirom na okolnosti glavnog predmeta.

[12] Vidjeti presudu od 29. listopada 2015., BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731, t. 20. i navedena sudska praksa).

[13] Vidjeti u tom smislu presude od 30. lipnja 2022., Profi Credit Bulgaria (Prijeboj po službenoj dužnosti u slučaju nepoštene odredbe) (C-170/21, u daljnjem tekstu: presuda Profi Credit Bulgaria, EU:C:2022:518, t. 41. i 42.); od 15. lipnja 2023., Getin Noble Bank (Obustava ispunjenja ugovora o kreditu) (C-287/22, EU:C:2023:491, t. 39.) kao i od 5. rujna 2024., Novo Banco i dr. (C-498/22 do C-500/22, EU:C:2024:686, t. 138. i 139. te navedena sudska praksa).

[14] Vidjeti u tom smislu presudu od 12. veljače 2015., Baczó i Vizsnyiczai (C-567/13, EU:C:2015:88, t. 41. i 42. te navedena sudska praksa).

[15] Vidjeti osobito presude od 27. veljače 2014., Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, t. 51. i navedena sudska praksa) te od 22. travnja 2021., Profi Credit Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, t. 53.).

Vraćanje predmeta stečajnom sucu na ocjenu nepoštenosti ugovornih odredbi s obzirom na načelo djelotvornosti

55. Sud je već odlučio da činjenica da se zahtijeva aktivno djelovanje potrošača i nastavak vođenja zasebnog kontradiktornog postupka [16] ili da jedan postupak sadržava određene postupovne zahtjeve koje potrošač mora poštovati da bi ostvario svoja prava [17] ne znači da on nema djelotvornu sudsku zaštitu.

56. Stoga se postavlja pitanje u kojoj se mjeri novom intervencijom stečajnog suca mogu potrošaču zajamčiti djelotvorna sudska zaštita i ispuniti zahtjevi iz članka 6. stavka 1. i članka 7. stavka 1. Direktive 93/13.

57. U ovom slučaju valja utvrditi da iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da stečajnog suca, kojem je upućeno pitanje o nepoštenosti ugovornih odredbi kako bi po potrebi slijedom toga izmijenio popis tražbina, ne obvezuje mišljenje stečajnog suda u pogledu nepoštenosti odredbi o kojima je riječ i da on može odlučiti da nije potrebno izmijeniti taj popis. Usto, primjenjivim odredbama nacionalnog prava ne predviđa se da je stečajni sudac dužan ocijeniti nepoštenost ugovornih odredbi niti da mu stečajni sud može naložiti da postupi na taj način. Stoga ocjenu eventualne nepoštenosti ugovornih odredbi obilježava određena nesigurnost prilikom nove intervencije stečajnog suca.

58. Iz elemenata spisa proizlazi i da se protiv rješenja koje donosi stečajni sudac može podnijeti pravni lijek pred stečajnim sudom, koji je tada nadležan preispitati moguću nepoštenost ugovornih odredbi [18]. Stoga je, u slučaju pravnog lijeka protiv rješenja stečajnog suca, neizbježno na stečajnom sudu da nakon tog „sudskog ping-ponga” [19] odluči o pitanju nepoštenosti odredbi o kojima je riječ i izmjeni popisa tražbina.

59. Prethodno navedenoj nesigurnosti dodaje se, kao što to naglašava sud koji je uputio zahtjev, neopravdano kašnjenje u razmatranju predmeta s obzirom na to da taj sud već raspolaže svim činjeničnim i pravnim elementima koji mu omogućuju da ocijeni eventualnu nepoštenost odredbi ugovora o kreditu o kojem je riječ.

60. Osim toga, napominjem da, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, odluka o prekidu postupka i upućivanju pitanja o nepoštenosti ugovornih odredbi stečajnom sucu dovodi do toga da se tijekom cijelog trajanja eventualnog ispitivanja tog pitanja koje provodi stečajni sudac polovica plaće stečajnog dužnika i dalje odbija radi uplate u stečajnu masu. U ovom je slučaju stečajni dužnik tvrdio da iznos koji mu ostaje nakon odbitka nije dostatan da zadovolji svoje potrebe i potrebe svoje obitelji. Odredbe primjenjive na stečajni postupak kao što su one koje je naveo sud koji je uputio zahtjev ne omogućuju ni stečajnom sudu ni stečajnom sucu da prilagode

[16] Vidjeti u tom smislu presudu Profi Credit Bulgaria (t. 45. do 49.), u kojoj je Sud smatrao da se načelu djelotvornosti ne protivi nacionalni propis kojim se predviđa da nadzor postojanja tražbine nije u nadležnosti suda u okviru postupka izdavanja platnog naloga i stoga obvezuje potrošača o kojem je riječ na vođenje zasebnog postupka kako bi ostvario svoje pravo na potpuni povrat.

[17] Vidjeti presudu od 31. svibnja 2018., Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, t. 50. i 54.), u kojoj je Sud osobito smatrao da se djelotvornosti zaštite koja se traži Direktivom 93/13 ne protivi postojanje drugog djelotvornog pravnog sredstva dostupnog potrošaču koje omogućava traženje povrata neosnovano plaćenih iznosa.

[18] Oslanjam se na očitovanja stečajnog upravitelja banke, koja se odnose na žalbu koja se može podnijeti protiv rješenja stečajnog suca donesenog nakon što je on ispitao prigovor na popis tražbina koji je prvotno sastavio stečajni upravitelj.

[19] Taj je izraz nezavisni odvjetnik M. Bobek upotrijebio u svojem mišljenju u predmetu Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:339, t. 2.) kako bi označio nepoželjnu situaciju u kojoj se predmet neprestano prebacuje između pojedinih sudova ili, u kontekstu upravnog odlučivanja, između sudova i upravnih tijela.

iznos odbitka [20]. Naime, kao što sam na to prethodno podsjetio [21], stečajni sud tek u trenutku utvrđivanja plana otplate vjerovnicima može uzeti u obzir osobnu situaciju stečajnog dužnika i u svojem rješenju o utvrđivanju plana otplate kojim se završava stečajni postupak odlučiti o manjem mjesečnom iznosu otplate.

61. U tom pogledu iz sudske prakse Suda proizlazi da zaštita koja se Direktivom 93/13 pruža potrošačima obuhvaća slučajeve u kojima potrošač koji je s prodavateljem robe ili pružateljem usluga sklopio ugovor koji sadržava nepoštenu odredbu propusti navesti nepoštenost te odredbe, među ostalim zbog toga što je odvraćen od takvog navođenja zbog povezanih troškova sudskog postupka [22] ili zbog toga što postoji nezanemariva opasnost da neće podnijeti potreban prigovor zbog troškova koje bi to uzrokovalo u odnosu na iznos osporavanog duga, koji mogu biti takvi da odvrate potrošača od pokretanja postupka pred sudom u svrhu ispitivanja potencijalne nepoštenosti ugovornih odredbi [23].

62. Smatram da u okviru stečajnog postupka kao što je onaj u ovom predmetu postoji nezanemariva opasnost da se stečajnog dužnika, koji se već nalazi u neizvjesnoj financijskoj situaciji, odvrati od ostvarivanja prava koja mu se dodjeljuju Direktivom 93/13. Naime, to je slučaj kad stečajni sud, koji izražava dvojbu u pogledu nepoštenosti određenih ugovornih odredbi, može samo prekinuti postupak i uputiti pitanje stečajnom sucu, čime se produljuje postupak i stečajnog dužnika dodatno zadržava u situaciji u kojoj se na njegovu plaću i dalje primjenjuju automatski odbici koje se ne može prilagoditi, i to tim više ako nije zajamčeno da će stečajni sudac ispitati nepoštenost odredbi o kojima je riječ.

63. Ako je stečajni sud stečajnom sucu već uputio pitanje o nepoštenosti određenih odredbi, po službenoj dužnosti ili na zahtjev stečajnog dužnika, stečajni dužnik također može biti odvraćen od podnošenja pravnog lijeka protiv rješenja stečajnog suca kako ne bi dodatno odgodio trenutak u kojem stečajni sud prilikom utvrđivanja plana otplate vjerovnicima može uzeti u obzir njegove financijske poteškoće, iako to znači da će se tražbina o kojoj je riječ zadržati u cijelosti.

[20] Ističem da na temelju očitovanjâ stranaka koje tvrde suprotno, uključujući njihove odgovore na pitanja postavljena na raspravi, nisam mogao odrediti omogućuje li se, i po potrebi u kojim uvjetima, nacionalnim pravom o kojem je riječ stečajnom dužniku da zatraži i ishodi isključenje određenog dijela svoje imovine iz stečajne mase, niti u kojoj bi mjeri takva imovina mogla biti povezana s odbicima od njegove plaće. Budući da je nacionalni sud jedini nadležan utvrditi i ocijeniti činjenice iz glavnog postupka te tumačiti i primijeniti nacionalno pravo (presuda od 9. srpnja 2020., Raiffeisen Bank i BRD Groupe Société Générale, C-698/18 i C-699/18, u daljnjem tekstu: presuda Raiffeisen Bank i BRD Groupe Société Générale, EU:C:2020:537, t. 46.), za potrebe ove analize polazim od pretpostavke da se nacionalnim pravom primjenjivim na stečajni postupak ni stečajnom sudu ni stečajnom sucu ne omogućuje da prilagode odbitke od plaće stečajnog dužnika, kao što to proizlazi iz zahtjeva za prethodnu odluku.

[21] Vidjeti točku 33. ovog mišljenja.

[22] Vidjeti primjerice u tom smislu rješenje od 16. studenoga 2010., Pohotovosť (C-76/10, EU:C:2010:685, t. 43. i 44.); presude od 21. studenoga 2002., Cofidis (C-473/00, EU:C:2002:705, t. 34.); od 14. lipnja 2012., Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, t. 54.) kao i od 4. lipnja 2020., Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, t. 31. i navedena sudska praksa).

[23] Vidjeti presudu od 17. svibnja 2022., Impuls Leasing România (C-725/19, u daljnjem tekstu: presuda Impuls Leasing România, EU:C:2022:396, t. 50., 58. i 59. kao i navedena sudska praksa), u kojoj je Sud pojasnio da je vjerojatno da dužnik koji nije izvršio plaćanje ne raspolaže financijskim sredstvima potrebnima za osiguranje potrebnog jamstva za podnošenje prigovora, što je tim više slučaj kada vrijednost predmeta podnesenih tužbi znatno prelazi ukupnu vrijednost ugovora. Vidjeti u tom pogledu i presude od 13. rujna 2018., Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, t. 67. i 68.); od 26. lipnja 2019., Addiko Bank (C-407/18, EU:C:2019:537, t. 60.) kao i od 4. svibnja 2023., BRD Groupe Societé Générale i Next Capital Solutions (C-200/21, EU:C:2023:380, t. 38. i 39.).

64. U tim okolnostima smatram da stečajni postupak o kojem je riječ u glavnom postupku dovodi u opasnost ostvarivanje cilja iz Direktive 93/13 te je protivan sudskoj praksi Suda prema kojoj posebnosti sudskih postupaka koji se odvijaju u okviru nacionalnog prava između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača nisu čimbenik koji može utjecati na pravnu zaštitu koju potrošači trebaju imati na temelju odredbi Direktive 93/13 [24].

65. Treba smatrati da hipotetska priroda ispitivanja nepoštenosti ugovornih odredbi koje provodi sudsko tijelo nije dovoljna da se osigura puna djelotvornost zaštite potrošača koja se traži Direktivom 93/13. Takav nadzor treba provesti, po potrebi po službenoj dužnosti, prvi sud ili drugi sud u postupku te ne smije postojati znatna opasnost da potrošač odustane od pozivanja na zaštitu od nepoštenih odredbi na temelju Direktive 93/13 jer ta zaštita treba biti konkretna i stvarna, a ne teoretska ili neostvariva.

66. Stoga, u okolnostima ovog predmeta i s obzirom na sudsku praksu Suda, postoje snažne naznake da članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 sprečavaju primjenu nacionalnih postupovnih pravila o kojima je riječ jer, prema mojem mišljenju, ne predstavljaju ni primjereno ni djelotvorno sredstvo za sprečavanje korištenja nepoštenih odredbi, tako da zaštita potrošača nije potpuna ni dostatna.

67. Čini mi se da se taj zaključak ne dovodi u pitanje činjenicom da popis tražbine postaje pravomoćan ako se ne podnese prigovor protiv rješenja kojim stečajni sudac prvotno potvrđuje taj popis, kao što je to na raspravi istaknuo stečajni upravitelj banke.

68. Točno je da načelo pravomoćnosti ima određenu važnost kako u pravnom sustavu Unije tako i u nacionalnim pravnim sustavima te je Sud u mnogim prilikama pojasnio da je važno, kako bi se zajamčili ustaljenost prava i pravnih odnosa i dobro sudovanje, da sudske odluke koje su postale konačne nakon iscrpljenja raspoloživih pravnih sredstava ili nakon isteka rokova predviđenih za korištenje tih sredstava više ne mogu biti dovedene u pitanje [25].

69. Također, Sud je priznao da zaštita potrošača nije apsolutna. Konkretnije, smatrao je da pravo Unije ne nameće nacionalnom sudu da izuzme iz primjene domaća postupovna pravila kojima se odluci daje svojstvo pravomoćnosti, čak i ako to omogućuje ispravljanje povrede odredbe, ma kakva ona bila, sadržane u Direktivi 93/13, pod uvjetom, međutim, poštovanja načela ekvivalentnosti i djelotvornosti [26] i pod uvjetom da ne postoji nezanemariva opasnost da potrošač ne podnese pravni lijek u roku koji je u tu svrhu predviđen [27].

70. Sud je pojasnio i da, uzimajući u obzir prirodu i važnost javnog interesa na kojem počiva zaštita koju Direktiva 93/13 dodjeljuje potrošačima, nacionalni propis u skladu s kojim se smatra da je provedeno ispitivanje nepoštenosti ugovornih odredbi po službenoj dužnosti i da je ono

[24] Vidjeti osobito presude od 14. lipnja 2012., Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, t. 55.); od 14. ožujka 2013., Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, t. 62.); od 17. srpnja 2014., Sánchez Morcillo i Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, t. 46.) kao i Impuls Leasing România (t. 45. i navedena sudska praksa).

[25] Vidjeti osobito presude od 16. ožujka 2006., Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, t. 20. i navedena sudska praksa); od 6. listopada 2009., Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, u daljnjem tekstu: presuda Asturcom, EU:C:2009:615, t. 35. i 36.) kao i od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, t. 46.) i od 17. svibnja 2022., SPV Project 1503 i dr. (C-693/19 i C-831/19, u daljnjem tekstu: presuda SPV Project 1503, EU:C:2022:395, t. 57. i navedena sudska praksa).

[26] Vidjeti u tom smislu presude od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, t. 49. i navedena sudska praksa); SPV Project 1503 (t. 58. i navedena sudska praksa); od 17. svibnja 2022., Ibercaja Banco (C-600/19, EU:C:2022:394, t. 41. i 42. i navedena sudska praksa) kao i od 18. siječnja 2024., Getin Noble Bank i dr. (Nadzor nepoštenih odredbi po službenoj dužnosti) (C-531/22, EU:C:2024:58, t. 57. i navedena sudska praksa). Vidjeti i mišljenje nezavisnog odvjetnika E. Tancheva u spojenim predmetima SPV Project 1503 i dr. (C-693/19 i C-831/19, EU:C:2021:615, t. 71. i 72.) i rješenje od 28. studenoga 2018., PKO Bank Polski (C-632/17, EU:C:2018:963, t. 45. i navedena sudska praksa).

[27] Vidjeti presudu od 18. veljače 2016., Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98, t. 45. do 55.).

postalo pravomoćno čak i ako o tome ne postoji nikakvo obrazloženje u odluci može obvezu nacionalnog suda da po službenoj dužnosti ispita eventualnu nepoštenost ugovornih odredbi lišiti njezine biti [28].

71. Prema mišljenju Suda, ako ne postoji nijedan razlog koji bi potvrdio postojanje nadzora nepoštenosti ugovornih odredbi o kojima je riječ, potrošač nije obaviješten o postojanju tog nadzora ni, čak ni sažeto, o razlozima na temelju kojih bi sud ocijenio da predmetne odredbe nisu nepoštene. Naime, djelotvoran nadzor moguće nepoštenosti ugovornih odredbi, kakav se zahtijeva Direktivom 93/13, može se jamčiti samo ako se pravomoćnost odnosi i na sudske odluke u kojima se ne spominje takav nadzor [29].

72. U takvim slučajevima, zahtjev djelotvorne sudske zaštite zahtijeva da sud pred kojim je kasnije pokrenut postupak može ocijeniti, uključujući prvi put, eventualnu nepoštenost ugovornih odredbi na kojima se temelji odluka koju je prethodno donio sud na zahtjev vjerovnika i protiv koje dužnik nije podnio prigovor [30].

73. S obzirom na tu sudsku praksu, smatram da se, u okolnostima predmeta o kojem je riječ u glavnom postupku, kad postoji pravomoćno rješenje stečajnog suca, iako se nije ispitala nepoštenost ugovornih odredbi na kojima se temelji tražbina u stečajnom postupku, Direktivom 93/13 stečajnom sudu nalaže da, ako raspolaže potrebnim pravnim i činjeničnim elementima u tu svrhu, po službenoj dužnosti ili na zahtjev stranke ocijeni eventualnu nepoštenost tih odredbi i iz toga izvede potrebne zaključke.

74. Prema sudskoj praksi Suda, vrijedilo bi drukčije samo da je stečajni sudac izričito utvrdio da je ispitao nepoštenost ugovornih odredbi o kojima je riječ i da se tim ispitivanjem, koje je barem sažeto obrazloženo, nije utvrdilo postojanje nikakve nepoštene odredbe, pri čemu se, osim toga, po potrebi pojašnjava da se ocjenu koju je taj stečajni sudac donio nakon navedenog ispitivanja više ne može pobijati ako se u roku koji je za to predviđen ne podnese pravni lijek. Međutim, u ovom predmetu to nije slučaj, što se ne osporava.

Pasivnost stečajnog dužnika u odnosu na druge mogućnosti pozivanja na prava koja se dodjeljuju Direktivom 93/13

75. Točno je da iz sudske prakse proizlazi da poštovanje načela djelotvornosti ne može u cijelosti nadoknaditi potpunu pasivnost potrošača [31]. U tom je pogledu važno naglasiti da je Sud upravo u presudi Asturcom [32] prvi put naveo to izričito ograničenje intervencije nacionalnog suda po službenoj dužnosti u pogledu zaštite koju potrošači imaju na temelju Direktive 93/13. Također je

[28] Vidjeti presudu SPV Project 1503 (t. 65.).

[29] Vidjeti u tom smislu presudu od 17. svibnja 2022., Ibercaja Banco (C-600/19, EU:C:2022:394, t. 49. i 50.) i mišljenje nezavisne odvjetnice L. Medine u predmetu Všeobecná úverová banka (C-598/21, EU:C:2023:22, t. 99.). Suprotno tomu, Sud je u točki 51. prethodno navedene presude Ibercaja Banco smatrao da je ta zaštita zajamčena ako bi nacionalni sud u svojoj odluci kojom odobrava hipotekarnu ovrhu izričito utvrdio da je po službenoj dužnosti ispitao nepoštenost odredbi isprave na kojoj se temelji postupak hipotekarne ovrhe, da se tim ispitivanjem, koje je barem sažeto obrazloženo, nije utvrdilo postojanje nikakve nepoštene odredbe i da, ako u nacionalnim pravom propisanom roku nije podnesen prigovor, potrošač više nema pravo isticati moguću nepoštenost tih odredbi.

[30] Vidjeti u tom smislu presude SPV Project 1503 (t. 65. i 66.) kao i od 18. siječnja 2024., Getin Noble Bank i dr. (Nadzor nepoštenih odredbi po službenoj dužnosti) (C-531/22, EU:C:2024:58, t. 58. i navedena sudska praksa).

[31] Vidjeti među ostalim presude od 17. svibnja 2022., Unicaja Banco (C-869/19, EU:C:2022:397, t. 28.); od 22. rujna 2022., Vicente (Postupak za naplatu nagrada za rad odvjetnika) (C-335/21, u daljnjem tekstu: presuda Vicente, EU:C:2022:720, t. 56.); od 13. srpnja 2023., CAJASUR Banco (C-35/22, EU:C:2023:569, t. 28.) kao i od 18. siječnja 2024., Getin Noble Bank i dr. (Nadzor nepoštenih odredbi po službenoj dužnosti) (C-531/22, EU:C:2024:58, t. 45.).

[32] Presuda Asturcom (t. 47. i 48.)

riječ o jedinom predmetu u kojem je Sud izravno izveo zaključke iz tog utvrđenja [33]. U tom se predmetu pitanje nepoštenosti arbitražne klauzule postavilo pred sudom nadležnim za izvršenje konačne arbitražne odluke. Sud je smatrao da poštovanje načela djelotvornosti ne može dovesti do toga da se, u okolnostima kao što su one u ovom slučaju, od nacionalnog suda zahtijeva da treba nadoknaditi ne samo postupovni propust potrošača koji nije upoznat sa svojim pravima, nego i u cijelosti nadoknaditi potpunu pasivnost dotičnog potrošača koji nije sudjelovao u arbitražnom postupku, nije se pojavio pred arbitrom niti je u roku od dva mjeseca koji je predviđen nacionalnim pravilima podnio tužbu za poništenje arbitražne odluke, koja je stoga postala konačna.

76. S obzirom na to, smatram da se okolnosti slučaja razlikuju od onih na temelju kojih je Sud donio taj zaključak u presudi Asturcom. U ovom je slučaju stečajni dužnik sudjelovao u stečajnom postupku te se posredstvom svojeg pravnog zastupnika pojavio pred stečajnim sudom. Osim toga, taj je zastupnik nakon rasprave pred stečajnim sudom podnio dokument kojim utvrđuje nepoštenost određenih ugovornih odredbi ugovora o kreditu o kojem je riječ, što je stečajnom sudu omogućilo da postavi pitanje u tom pogledu.

77. Točno je da stečajni dužnik nije podnio nikakav prigovor na popis tražbina ni tužbu radi utvrđenja nepostojanja sporne tražbine.

78. Međutim, ipak mu se ne može prigovoriti potpuna pasivnost.

79. Naime, Sud je u mnogim prilikama neznatno izmijenio stajalište koje je zauzeo u presudi Asturcom. U nekoliko je navrata dodao, pri čemu se pozivao na tu sudsku praksu o potpunoj pasivnosti potrošača, da treba ispitati postoji li u odnosu na posebnosti nacionalnog postupka o kojem je riječ nezanemariva opasnost, u postupcima koje su pokrenuli prodavatelji robe i pružatelji usluga u kojima su potrošači tuženici, od odvraćanja potonjih od ostvarivanja prava koja imaju na temelju Direktive 93/13, među ostalim zbog osobito kratkog roka predviđenog u svrhu podnošenja pravnog lijeka ili zbog toga što mogu biti obeshrabreni u svojoj obrani s obzirom na troškove koje bi sudska tužba stvorila u odnosu na iznos osporavanog duga ili pak zbog toga što zanemaruju ili ne shvaćaju opseg svojih prava [34].

80. U ovom slučaju, iz elemenata spisa proizlazi da stečajni dužnik u okviru stečajnog postupka u poljskom pravu načelno može podnijeti prigovor na popis tražbina ili tužbu za utvrđivanje nepostojanja tražbine samo ako je stečajnom upravitelju prethodno izjavio da odbija priznati tražbinu o kojoj je riječ. Međutim, sud koji je uputio zahtjev naveo je da bi, da je stečajni dužnik pred stečajnim upraviteljem izrazio dvojbe u pogledu nepoštenosti ugovornih odredbi, to

[33] Sud je katkad na pojam „pasivnost” podsjetio i u pogledu činjenice da se zahtjev da potrošač pokrene sudski postupak ne može sam po sebi smatrati protivnim načelu djelotvornosti (vidjeti presude od 10. rujna 2014., Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, t. 55. do 57.; od 1. listopada 2015., ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, t. 62. i 63. kao i Profi Credit Bulgaria, t. 48.).

[34] Vidjeti u tom smislu osobito presudu od 13. srpnja 2023., CAJASUR Banco (C-35/22, EU:C:2023:569, t. 28.), u kojoj se upućuje na presudu Vicente (t. 56. i navedena sudska praksa), u kojoj se pak upućuje na točke 54. i 56. presude od 14. lipnja 2012., Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349). Vidjeti i presudu od 18. siječnja 2024., Getin Noble Bank i dr. (Nadzor nepoštenih odredbi po službenoj dužnosti) (C-531/22, EU:C:2024:58, t. 53. i 60.).
Sud je pasivnost potrošača u smislu sudske prakse Asturcom odbio i na temelju drugih okolnosti: vidjeti presudu od 17. svibnja 2022., Unicaja Banco (C-869/19, EU:C:2022:397, t. 38.) kao i mišljenje nezavisne odvjetnice L. Medine u predmetu GR REAL (C-351/23, EU:C:2024:950, t. 105.).

podrazumijevalo vođenje postupka pred redovnim sudom [35], što bi dodatno produljilo stečajni postupak, tijekom kojeg bi se na plaću stečajnog dužnika i dalje primjenjivali automatski odbici, i prouzročilo dodatne sudske troškove.

81. Usto, time što izjavljuje da priznaje tražbinu, stečajni dužnik gubi pravo naknadnog pozivanja na ništavost ugovora iz kojeg proizlazi tražbina o kojoj je riječ. Na raspravi je potvrđeno da takvo priznavanje znači da stečajni dužnik priznaje iznos tražbine i njezinu pravnu osnovu. Kad je riječ o roku u kojem stečajni dužnik treba podnijeti izjavu o priznavanju ili nepriznavanju tražbine, ne može ga se utvrditi na temelju nijednog elementa iz spisa, dok se u Zakonu o stečaju određuje samo da je riječ o „određenom roku" o kojem obavještava stečajni upravitelj [36].

82. Osim toga, sud koji je uputio zahtjev naveo je da prigovor na popis tražbina treba podnijeti u roku od dva tjedna od objave tog popisa i da se uvjetuje plaćanjem proporcionalnih sudskih troškova koji odgovaraju 5 % iznosa predmeta spora, pri čemu se pojašnjava da oni ne mogu biti manji od 30 poljskih zlota (otprilike 6 eura) ni veći od 100 000 poljskih zlota (otprilike 22 000 eura) [37]. Osim toga, stečajni dužnik plaća te troškove vlastitim sredstvima iz dijela plaće koji preostane nakon odbitaka.

83. Sud je već imao priliku odlučiti da je rok od dva tjedna posebno kratak i dovodi do nezanemarive opasnosti da potrošač neće podnijeti potreban prigovor [38] te da bi se dužnika koji treba dati jamčevinu čiji se iznos izračunava na temelju vrijednosti predmeta spora moglo odvratiti od podnošenja prigovora [39].

84. Naposljetku, ne smije se zaboraviti da je priznavanje slabijeg položaja potrošača u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluge, kako u pogledu pregovaračke snage tako i u pogledu razine obaviještenosti, u središtu sustava zaštite koja se dodjeljuje Direktivom 93/13. U sudskoj praksi neprestano se ponavlja da potrošači mogu ne znati za nepoštenost odredbe ugovora o hipotekarnom kreditu ili mogu ne razumjeti opseg svojih prava koja proizlaze iz Direktive 93/13 [40], i to čak u trenutku ili nakon što je ugovor u cijelosti ispunjen [41].

85. Stoga se, prema mojem mišljenju, na temelju same činjenice da se nepoštenost određenih odredbi ugovora o kreditu o kojem je riječ u ovom slučaju osporava tek u kasnijoj fazi stečajnog postupka ne može stečajnom dužniku pripisati potpuno pasivno djelovanje.

86. Iz prethodno navedenog proizlazi da načini ostvarivanja prava na pozivanje na zaštitu koja se dodjeljuje Direktivom 93/13 u okviru stečajnog postupka u poljskom pravu, kako ih je naveo sud koji je uputio zahtjev, otkrivaju elemente koji ozbiljno dovode u pitanje djelotvornost dostupnih oblika sudskog nadzora. Stoga smatram da postoji nezanemariva opasnost da se potrošač suzdrži od toga da od stečajnog upravitelja traži zaštitu koju ima na temelju Direktive 93/13 jer

[35] Iako je stečajni upravitelj banke na raspravi osporavao tu tvrdnju, podsjećam na to da je u postupku iz članka 267. UFEU-a, koji se zasniva na jasnom razgraničenju funkcija nacionalnih sudova i Suda, nacionalni sud jedini ovlašten utvrditi i ocijeniti činjenice iz glavnog postupka te tumačiti i primijeniti nacionalno pravo (vidjeti presudu Raiffeisen Bank i BRD Groupe Société Générale, t. 46.).

[36] Članak 243. Zakona o stečaju.

[37] Prema deviznom tečaju od 20. rujna 2023.

[38] Vidjeti presude od 13. rujna 2018., Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, t. 65. i 66.) kao i od 18. siječnja 2024., Getin Noble Bank i dr. (Nadzor nepoštenih odredbi po službenoj dužnosti) (C-531/22, EU:C:2024:58, t. 53. do 55. i navedena sudska praksa).

[39] Vidjeti mišljenje nezavisnog odvjetnika E. Tancheva u predmetu Impuls Leasing România (C-725/19, EU:C:2021:616, t. 58.) i presudu Impuls Leasing România (t. 60.).

[40] Vidjeti osobito presude od 20. rujna 2018., OTP Bank i OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750, t. 88.); od 10. lipnja 2021., BNP Paribas Personal Finance (C-776/19 do C-782/19, EU:C:2021:470, t. 45.) kao i od 25. travnja 2024., Banco Santander (Početak tijeka zastarnog roka) (C-561/21, EU:C:2024:362, t. 33.).

[41] Vidjeti presudu Raiffeisen Bank i BRD Groupe Société générale (t. 65. i navedena sudska praksa).

zanemaruje ili ne shvaća opseg svojih prava, kao i da se suzdrži od podnošenja prigovora na popis tražbina jer je obeshrabren u svojoj obrani s obzirom na troškove koje bi prigovor stvorio u odnosu na iznos osporavanog duga, pri čemu, osim toga, prigovor treba podnijeti u posebno kratkom roku. Stoga se u tim okolnostima ne može smatrati da je stečajni dužnik bio potpuno pasivan u smislu sudske prakse navedene u točki 75. ovog mišljenja.

Odricanje od pozivanja na prava koja se dodjeljuju Direktivom 93/13

87. Sud je pojasnio da sustav zaštite uspostavljen Direktivom 93/13 nije obvezan. Pravo na djelotvornu zaštitu potrošača podrazumijeva i mogućnost da odustane od ostvarenja svojih prava, tako da nacionalni sud mora, ako je to slučaj, uzeti u obzir volju potrošača kada on, svjestan neobvezujuće prirode nepoštene odredbe, ipak izjavi da se protivi njezinu isključenju, čime daje slobodan i informiran pristanak na odredbu o kojoj je riječ [42].

88. U ovom se slučaju ni na temelju čega ne može smatrati da je stečajni dužnik, kad je stečajni upravitelj sastavio popis tražbina, bio svjestan neobvezujuće prirode određenih odredbi ugovora o kreditu o kojem je riječ i posljedica koje iz njih proizlaze, tako da je svjesno odustao od pozivanja na njihovu nepoštenost i zaštitu koja mu se dodjeljuje Direktivom 93/13. Njegov je stečaj proglašen 15. listopada 2019. te je stečajni sudac potvrdio popis tražbina rješenjem od 26. travnja 2021. Međutim, stečajni dužnik ima zastupnika tek od 3. studenoga 2022. Osim toga, taj je pravni zastupnik odmah nakon rasprave pred stečajnim sudom podnio pisani dokument u kojem se poziva na nepoštenost odredbi u ugovoru o kreditu o kojem je riječ.

89. Stoga smatram da se, u slučaju nepostojanja savjetâ pravnog predstavnika, ne može zaključiti da je stečajni dužnik, time što je stečajnom upravitelju priznao prijave tražbina i time što nije podnio prigovor stečajnom sucu, konačno te slobodno i informirano odustao od pozivanja na sustav zaštite od toga da prodavatelj robe ili pružatelj usluga koristi nepoštene odredbe, koji je Direktivom 93/13 uspostavljen u korist potrošača.

Zaključak o prvom prethodnom pitanju

90. S obzirom na sva prethodna razmatranja, smatram da poljske postupovne odredbe kojima se uređuje stečajni postupak, ili barem način na koji se provode u poljskoj pravnoj praksi, stečajnim dužnicima mogu pretjerano otežati primjenu zaštite koju im se nastoji dodijeliti Direktivom 93/13 te stoga ne zadovoljavaju standarde djelotvorne sudske zaštite potrošača.

91. Stoga se Sudu predlaže da na prvo prethodno pitanje odgovori da članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da im se protivi nacionalni propis, kao što je onaj o kojem je riječ u glavnom postupku, kojim se u stečajnom postupku predviđa da popis tražbina, nakon što ga se potvrdi odlukom sudskog tijela iz koje ne proizlazi izričito da se ispitala nepoštenost ugovornih odredbi i nakon što se postupak nastavi pred stečajnim sudom, obvezuje stečajni sud, tako da on ne može po službenoj dužnosti ili na zahtjev potrošača ocijeniti nepoštenost ugovornih odredbi niti slijedom toga izmijeniti taj popis, nego po potrebi treba prekinuti postupak i tom sudskom tijelu uputiti pitanje o eventualnoj nepoštenosti tih odredbi.

[42] Vidjeti osobito presude od 14. travnja 2016., Sales Sinués i Drame Ba (C-381/14 i C-385/14, EU:C:2016:252, t. 25. i navedena sudska praksa) kao i od 9. srpnja 2020., Ibercaja Banco (C-452/18, EU:C:2020:536, t. 25. do 28. i navedena sudska praksa).

Drugo prethodno pitanje, koje se odnosi na donošenje privremenih mjera

92. Svojim drugim prethodnim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 tumačiti na način da im se protivi nacionalni propis kojim se ne omogućuje određivanje privremenih mjera u okviru stečajnog postupka, kao što je onaj o kojem je riječ u glavnom postupku.

93. Kad je riječ o pitanju određivanja privremenih mjera [43], podsjećam na to da se pravom Unije ne usklađuju postupci primjenjivi na ispitivanje navodne nepoštenosti ugovorne odredbe. Te postupke uređuju države članice u svojim nacionalnim pravnim sustavima, u skladu s načelom postupovne autonomije država članica, ali pritom moraju poštovati načela ekvivalentnosti i djelotvornosti [44]. Kao što je to prethodno navedeno, analiza u nastavku bit će usmjerena na načelo djelotvornosti, koje je jedino predmet pitanja suda koji je uputio zahtjev.

94. Konkretno, kad je riječ o privremenim mjerama koje se traže radi ostvarivanja prava koja proizlaze iz Direktive 93/13, Sud je smatrao da se članku 6. stavku 1. i članku 7. stavku 1. Direktive 93/13 protivi nacionalni propis koji ne dopušta sudu koji odlučuje o meritumu, nadležnom za ocjenu nepoštenosti ugovorne odredbe, da određuje privremene mjere kao što je prekid ovršnog postupka s naslova hipoteke, kada je određivanje tih mjera nužno za osiguravanje pune djelotvornosti odluke koju treba donijeti u pogledu nepoštenosti ugovornih odredbi jer taj propis stoga može dovesti u pitanje djelotvornost zaštite koja se nastoji ostvariti navedenom direktivom [45].

95. Međutim, ta je sudska praksa dio specifičnog konteksta. Naime, bez te bi mogućnosti donošenja privremenih mjera konačna odluka suda koji odlučuje o meritumu kojom se utvrđuje nepoštenost ugovorne odredbe navedenom potrošaču osigurala samo puku naknadnu odštetnu zaštitu koja bi bila nepotpuna i nedostatna te ne bi bila ni primjereno ni djelotvorno sredstvo za sprečavanje korištenja nepoštenih odredbi, protivno članku 7. stavku 1. Direktive 93/13 [46].

96. Isto tako, Sud je smatrao da, u vremenu dok potrošač čeka konačnu odluku u postupku povodom udružne tužbe koji je u tijeku i čije rješenje može biti od značaja za postupak povodom njegove pojedinačne tužbe, treba omogućiti prekid postupka povodom pojedinačne tužbe potrošača kojom se želi utvrditi nepoštenost ugovorne odredbe jer postoji opasnost da potrošač,

[43] Primjerice, napominjem da je sud koji je uputio zahtjev pojasnio da privremene mjere koje namjerava poduzeti uključuju smanjenje mjesečnog odbitka od plaće stečajnog dužnika.

[44] Vidjeti mišljenje nezavisne odvjetnice L. Medine u predmetu M. K. (C-324/23, EU:C:2024:1031, t. 40.), kao i, među ostalim, presude od 13. rujna 2018., Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, t. 57. i navedena sudska praksa); Vicente (t. 53. i navedena sudska praksa) i od 15. lipnja 2023., Getin Noble Bank (Obustava ispunjenja ugovora o kreditu) (C-287/22, EU:C:2023:491, t. 40.).

[45] Vidjeti u tom smislu presude od 14. ožujka 2013., Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, t. 59., 60. i 64.) kao i od 17. srpnja 2014., Sánchez Morcillo i Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, t. 28.); vidjeti i rješenje od 14. studenoga 2013., Banco Popular Español i Banco de Valencia (C-537/12 i C-116/13, EU:C:2013:759, t. 60.).

[46] To vrijedi kad je ovrha na nekretnini opterećenoj hipotekom provedena prije donošenja odluke suda koji odlučuje o meritumu kojom se utvrđuje nepoštenost ugovorne odredbe na kojoj se temelji hipoteka i stoga ništavost ovršnog postupka, što dovodi do konačnog i nepovratnog gubitka doma, i to tim više kad je riječ o obiteljskom domu potrošača, kao što je to bio slučaj u predmetima Aziz, Banco Popular Español i Banco de Valencia te Sánchez Morcillo i Abril García (vidjeti točku 94. ovog mišljenja). Sud je isto rasuđivanje naveo u predmetu u kojem je doneseno rješenje od 6. studenoga 2019., BNP Paribas Personal Finance SA Paris Sucursala București i Secapital (C-75/19, EU:C:2019:950), s obzirom na to da postupak, različit od prigovora, koji omogućuje pozivanje na nepoštenost ugovorne odredbe ne utječe na ovršni postupak jer se on može pokrenuti protiv potrošača prije završetka postupka za utvrđenje postojanja takvih nepoštenih odredbi.

uslijed sudskog postupka radi utvrđenja ništavosti ugovora o hipotekarnom kreditu čije bi trajanje moglo biti znatno, plaća više mjesečne rate od onih koje bi dugovao da je predmetna odredba izuzeta iz primjene [47].

97. Osim toga, kad se nacionalnim propisom o kojem je riječ omogućuje donošenje privremenih mjera, Sud je pojasnio da puna djelotvornost zaštite potrošača koja se nastoji ostvariti Direktivom 93/13 zahtijeva da se te mjere određuju prema pravilima kojima se ne može obeshrabriti potrošača od podnošenja pravnog lijeka i ostajanja pri njemu [48].

98. U drugom predmetu u kojem se nacionalnim propisom omogućivalo i određivanje privremenih mjera, iako se one tradicionalno nisu dopuštale, Sud je naveo da, ako nacionalni sud smatra, s jedne strane, da postoji dovoljno naznaka da su predmetne ugovorne odredbe nepoštene i da je vjerojatno da će iznosi koje je dotični potrošač platio na temelju predmetnog ugovora o kreditu u glavnom postupku morati biti vraćeni i, s druge strane, da u slučaju neodređivanja privremenih mjera s ciljem obustave plaćanja dospjelih mjesečnih obroka po tom ugovoru nije moguće osigurati potpuni učinak konačne odluke koja treba biti donesena o meritumu, što je na nacionalnom sudu da ocijeni uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja, onda taj sud mora odrediti privremene mjere koje se sastoje od obustave obveze tog potrošača da izvrši plaćanja na temelju navedenog ugovora [49].

99. U ovom slučaju, s jedne strane, poljski propis o kojem je riječ ne omogućuje donošenje privremenih mjera za rješavanje situacije potrošača u stečaju tijekom stečajnog postupka [50].

100. S druge strane, ne postoji opasnost od neopravdanog plaćanja u korist vjerovnika koji je stranka ugovora koji sadržava nepoštenu odredbu. Za vrijeme postupka stečajni dužnik još ne otplaćuje dug vjerovnicima. To čini u trenutku u kojem plan otplate koji utvrđuje stečajni sud stupa na snagu. Usto, eventualni višak uplaćen u stečajnu masu stečajni dužnik preuzima po završetku stečajnog postupka.

101. Međutim, sud koji je uputio zahtjev naveo je da se, s obzirom na iznos sredstava koja su dosad uplaćena u stečajnu masu i iznos dugova stečajnog dužnika, može pokazati da su ta sredstva dostatna za namirenje tražbina, osim sporne tražbine. Naime, valja imati na umu da se u stečajnom postupku potrošač koji je u stečaju već nalazi u neizvjesnoj situaciji. Iako može preuzeti višak uplaćen u stečajnu masu, tijekom cijelog stečajnog postupka ipak mu se oduzima dio plaće na koji se primjenjuje automatski odbitak, unatoč tomu što su sredstva koja čine stečajnu masu dostatna za namirenje vjerovnikâ, osim onog koji se poziva na ugovor čije su određene odredbe potencijalno nepoštene. Ne može se isključiti da se u takvoj situaciji financijske poteškoće stečajnog dužnika pogoršaju, što može utjecati i na njegovu užu obitelj.

[47] Vidjeti rješenje od 26. listopada 2016., Fernández Oliva i dr. (C-568/14 do C-570/14, EU:C:2016:828, t. 34. do 36.), navedeno u točki 42. presude od 15. lipnja 2023., Getin Noble Bank (Obustava ispunjenja ugovora o kreditu) (C-287/22, EU:C:2023:491).

[48] Vidjeti u tom smislu presudu Impuls Leasing România (t. 60.), koja se odnosi na prekid ovršnog postupka, i presudu od 9. travnja 2024., Profi Credit Polska (Ponavljanje postupka okončanog pravomoćnom odlukom) (C-582/21, EU:C:2024:282, t. 82.).

[49] Vidjeti u tom smislu presudu od 15. lipnja 2023., Getin Noble Bank (Obustava ispunjenja ugovora o kreditu) (C-287/22, EU:C:2023:491, t. 59.), navedenu u točki 85. mišljenja nezavisne odvjetnice L. Medine u predmetu M. K. (C-324/23, EU:C:2024:1031), koja u tom pogledu pojašnjava da iz te presude proizlazi da se ocjena potrebe za određivanjem privremenih mjera mora provesti s obzirom na okolnosti danog slučaja, imajući u vidu cilj da se osigura puna djelotvornost odluke koja će biti donesena.

[50] Ne osporava se da se određivanje privremenih mjera ne predviđa u nacionalnim odredbama primjenjivima u okviru stečajnog postupka. Kao što je to naveo sud koji je uputio zahtjev, člankom 229. Zakona o stečaju predviđa se da se odredbe prve knjige prvog dijela Ustawe z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Zakon od 17. studenoga 1964. o Zakoniku o građanskom postupku; Dz. U. iz 2021., poz. 1805., kako je izmijenjen) primjenjuju *mutatis mutandis* na postupke u slučaju nesolventnosti, osim u iznimnim slučajevima. Naime, postupci koji se odnose na mjere osiguranja nalaze se u drugom dijelu navedenog zakonika, što je potvrđeno na raspravi.

102. Osim toga, sud koji je uputio zahtjev ne isključuje da, ako se ne odrede privremene mjere za smanjenje odbitka od plaće stečajnog dužnika, s obzirom na produljenje postupka o kojem je riječ u slučaju ispitivanja nepoštenosti ugovornih odredbi i opasnosti od pogoršanja njegove financijske situacije, postoji nezanemariva opasnost da stečajni dužnik odustane od poduzimanja radnji potrebnih za korištenje zaštite koja mu se dodjeljuje Direktivom 93/13 i prihvati plan otplate iznosa manjih od onih koji se odbijaju od njegove plaće, kao što se to ističe u točki 60. ovog mišljenja.

103. Stoga mi se čini da su zaštita koja se Direktivom 93/13 osigurava potrošačima i zahtjev djelotvorne sudske zaštite koji iz nje proizlazi očito nepotpuni jer, neovisno o ispitivanju, po službenoj dužnosti ili na zahtjev stečajnog dužnika, nepoštenosti ugovornih odredbi koje provodi nacionalni sud, ništa ne omogućuje da se odbici od njegove plaće prilagode, iako bi sredstva koja čine stečajnu masu mogla pokriti ili čak premašiti iznos nepodmirenih tražbina, osim sporne tražbine.

104. Međutim, na nacionalnom je sudu da odredi je li potrebno donijeti privremene mjere koje uključuju smanjenje odbitaka od plaće stečajnog dužnika kako bi se stečajnom dužniku zajamčila zaštita koja mu se dodjeljuje Direktivom 93/13, puna djelotvornost odluke koju treba donijeti u pogledu nepoštenosti odredbi o kojima je riječ i ponovna uspostava pravne i činjenične situacije stečajnog dužnika, s obzirom na posebne okolnosti slučaja. Nacionalni sud u tu će svrhu moći uzeti u obzir, među ostalim, postojanje dovoljnih naznaka da su ugovorne odredbe o kojima je riječ nepoštene, konkretnu mogućnost da je stečajna masa već dostatna za namirenje vjerovnikâ, osim, ovisno o slučaju, tražbine o kojoj je riječ, kao i financijsku situaciju stečajnog dužnika i opasnost od produljenja postupka koje bi moglo dovesti do neopravdanog pogoršanja njegove financijske situacije dok čeka okončanje stečajnog postupka.

105. Stoga predlažem Sudu da na drugo prethodno pitanje odgovori da članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da im se protivi nacionalni propis kojim se u stečajnom postupku ne omogućuje donošenje odgovarajućih privremenih mjera ako je određivanje takvih mjera potrebno da se osigura puna djelotvornost odluke koju treba donijeti u pogledu nepoštenosti ugovornih odredbi, što treba ocijeniti sud koji je uputio zahtjev.

Zaključak

106. S obzirom na prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na prethodna pitanja koja je uputio Sąd Rejonowy dla Łodzi–Śródmieścia w Łodzi (Općinski sud gradske četvrti Centar u Łódźu, Poljska) odgovori na sljedeći način:

1. Članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima

   treba tumačiti na način da im se:

   protivi nacionalni propis, kao što je onaj o kojem je riječ u glavnom postupku, kojim se u stečajnom postupku predviđa da popis tražbina - nakon što ga se potvrdi odlukom sudskog tijela iz koje ne proizlazi izričito da se ispitala nepoštenost ugovornih odredbi i nakon što se postupak nastavi pred stečajnim sudom - obvezuje stečajni sud, tako da on ne može po službenoj dužnosti ili na zahtjev potrošača ocijeniti nepoštenost ugovornih odredbi niti slijedom toga izmijeniti navedeni popis, nego po potrebi treba prekinuti postupak i tom sudskom tijelu uputiti pitanje o eventualnoj nepoštenosti tih odredbi.

2. Članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13

treba tumačiti na način da im se:

protivi nacionalni propis kojim se u stečajnom postupku ne omogućuje donošenje odgovarajućih privremenih mjera ako je određivanje takvih mjera potrebno da se osigura puna djelotvornost odluke koju treba donijeti u pogledu nepoštenosti ugovornih odredbi, što treba ocijeniti sud koji je uputio zahtjev.